

SÁMI PARLAMENTÁRALAŠ RÁÐÐI
SAEMIEN PARLAMENTARIHKEN RAERIE
SÁME PARLAMENTÁRALASJ RÁÐ
SÁÁMI PARLAMENTAARLÁŠ RÁÁÐI
SÁÁ'M PARLAMENTAARLAŽ SUÁVTÕS
SAMISK PARLAMENTARISK RÁÐ
SAMISKT PARLAMENTARISKT RÁÐ
SAAMELAINEN PARLAMENTAARINEN NEUVOSTO
SÁMI PARLIAMENTARY COUNCIL
СААМСКИЙ ПАРЛАМЕНТСКИЙ СОВЕТ

Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toimintasuunnitelma 25.1.2021 alkaen seuraavaan täyskokoukseen asti

Hyväksytty täyskokouksessa

25.1.2021

SÁMI PARLAMENTÁRALAŠ RÁÐÐI
SAAMELAINEN PARLAMENTAARINEN NEUVOSTO

1. Johdanto

Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston (SPR) johtotehtävä on 25.1.2021 alkaen Norjan Saamelaiskäräjillä. Tehtävä kestää vähintään 16 kk, päättyen 25.5.2022. Ajanjaksoa voidaan pidentää tarpeen mukaan. Tämän jälkeen johtotehtävä siirtyy Ruotsin Saamelaiskäräjille. Sihteeristövastuu seuraa johtotehtävää (Työjärjestys 6 §). Suomen ja Ruotsin Saamelaiskäräjät nimittävät kumpikin mainitun ajanjakson ajaksi vähintään yhden yhteyshenkilönä toimivan edustajan hallinnoistaan. Sihteeristö voi tarpeen mukaan pyytää apua Suomen ja Ruotsin saamelaiskäräjiltä.

Toimintasuunnitelmassa asetetaan etusijalle erityisesti seuraavat aiheet:

- Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toiminta – organisointi ja rahoitus (2.1)
- Saamen kielet (Tavoitteena on että Sámi Giellagáldu -Yhteispohjoismainen saamen kielen ammatti- ja resurssikeskus vakinaistetaan. (2.2)
- Pohjoismainen saamelaissopimus (Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston tärkeänä tavoitteena on saada aikaan sopimus, jolla on laaja ammatillinen ja poliittinen kannatus. Neuvosto haluaa siksi saada sopimustekstiehdotukseen joitain pieniä, mutta silti tärkeitä muutoksia). (2.3)
- Yhtenäiset saamelaiskäräjävaalit Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. (2.4)
- Saamelaisalueiden konkreettisten rajaesteiden tunnistaminen. Tavoitteena on poistaa ja ennaltaehkäistä saamelaisalueiden yhteistyötä haittaavia rajaesteitä (2.5)
- Rajat ylittävä yhteistyö petopoliitiikan strategiasta-jatkaa työryhmän suositusten kehittämistä (2.6)
- YK:n alkuperäiskansojen maailmankonferenssin (WCIP) päätösdokumentin seuranta, johon mm. kuuluu työskentely sen hyväksi, että alkuperäiskansojen vaaleilla valitut elimet voivat osallistua YK-järjestelmän kokouksiin omana itsenäisenä kapasiteettinaan. (2.13)

2. Toiminta-alueet

2.1 Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toiminta – organisointi ja rahoitus

Tavoite: Saamelaiskäräjien yhteistyön vahvistaminen ja ylläpitäminen Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston kautta.

Toimenpiteet:

- Arvioida, pitäisikö Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston reunaehtoja, taloutta, sihteeristöä ja hallintoa vahvistaa.
- Arvioida, pitäisikö Työjärjestykseen ja Yhteistyösopimukseen tehdä muutoksia.
- Kukin Saamelaiskäräjät aloittaa prosessin vahvistaakseen kaikkea saamelaismokratiaa. SPN:n tulee voida instanssina edustaa saamen kansaa. Tavoitteen saavuttamiseksi Saamelaiskäräjien tulee löytää ratkaisuja ja resursseja tätä varten.

2.2 Saamen kieli

Tavoite: Vahvistaa saamen kielten käyttöä.

Toimenpiteet:

- Sámi Giellagáldu -Yhteispohjoismainen saamen kielen ammatti- ja resurssikeskus vakinaistetaan.
- osallistua IDIL2022-32:n (YK:n alkuperäiskansojen kielten vuosikymmen) valmisteluihin yhteistyössä muiden kanssa.

2.3 Pohjoismainen saamelaispöytäkirja

Tavoite: Pohjoismaat ja Saamelaiskäräjät hyväksyvät Pohjoismaisen saamelaispöytäkirjan.

Toimenpide:

- Ehdotusta käsitellään parhaillaan. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto näkee ensiarvoisen tärkeäksi, että sopimuksella on laaja ammatillinen ja poliittinen kannatus. Neuvosto haluaa siksi saada sopimustekstiin joitain pieniä, mutta silti tärkeitä muutoksia.

2.4 Yhtenäiset saamelaiskäräjävaalit

Tavoite: Yhtenäiset saamelaiskäräjävaalit Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa.

Työryhmä on toimittanut raporttinsa 30.8.2019 ja odottaa, että SPN jatkaa asian käsittelyä ja avustaa tarvittaessa.

Toimenpide:

- Jokainen Saamelaiskäräjät käsittelee tapauksen sisäisesti. Suomen Saamelaiskäräjät ja Ruotsin saamelaiskäräjät ovat jo käsitelleet asian, Norjan saamelaiskäräjät ei ole vielä käsitellyt asiaa.
- SPN jatkaa asian käsittelyä ja jos mahdollista nostaa asian esille saamelaisparlamentaarikkojen konferenssissa.

2.5 Raja-esteet saamelaisalueilla

Tavoite: Poistetaan raja-esteitä.

SPN on nimennyt työryhmän, jonka tavoitteena on saamelaisalueiden konkreettisten rajaesteiden tunnistaminen sekä poistaa ja ennaltaehkäistä saamelaisalueiden yhteistyötä haittaavia rajaesteitä.

Toimenpide:

- Seurata työryhmän suosituksia.

2.6 Yhteinen petopolitiikka

Tavoite: Rajat ylittävä yhteistyö mikä koskee yhteistä petopolitiikka-strategiaa.

SPN on nimennyt työryhmän joka työskentelee asian kanssa.

Toimenpide:

- Seurata työryhmän suosituksia.

2.7 Saamelaiset kansalliset tunnukset

Tavoite: Hallinnoida ja edistää saamelaisia kansallisia tunnuksia.

Toimenpiteet:

- Hyväksyä saamelaistunnuksien hallintaoikeuksia.

- Hyväksyä saamelaistunnuksien käyttöoikeuksia.
- Trondheimissa järjestetty Saamelaisten 21. konferenssi 2017 pyysi Saamelaisten kansallisten symbolien lautakuntaa aloittamaan prosessin, jossa valitaan saamelaisten kansallisjoiku ja tuoda ehdotus kansallisjoikusta Saamelaisten 22. konferenssin päätettäväksi. Lautakunta on työskennellyt asian kanssa kaksi vuotta ja löytänyt ehdotuksen. Työ jatkuu ja joikua pitää sovittaa saamenkielille ja joikaamismalleille ja asiaa pitää edelleen valmistella.

2.8 Covid-19-valmiussuunnitelma ja strategia tulevia pandemioita varten

Tavoite: Luoda strategia tulevia pandemioita varten.

Toimenpide:

- Hallitus on perustanut työryhmän, jonka tarkoituksena on laatia saamelaisten pandemiaan varautumissuunnitelma.
- Hallitus käsittelee asian.

2.9 Interreg kauteen 2021-2027 valmistautuminen

Tavoite: Vaikuttaa Interreg 2021 – 2027 ohjelman sisältöön ja osallistua ohjelman sisällön luomisessa joka kattaa saamelaisalueen osia

Toimenpide:

- Hallitus käsittelee asiaa 6.5.2020 (4/2020, 37 §) ja perusti Interreg 2021-2027 työryhmän, jonka tarkoituksena on identifioida saamelaisten tarpeita rahoitusta varten.
- Hallitus käsittelee asian.

2.10 Varhaiskasvatus/Opetus

Tavoite: Vahvistaa saamelaisvarhaiskasvatusta ja opetusta.

Toimenpide:

- Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa yhteinen kehittämisprojekti, jonka tavoitteena on vahvistaa laatua saamelaisissa päiväkodeissa/varhaiskasvatuksessa. Projektin päätavoitteena on selvittää, mikä on saamelaisen lastentarhapedagogiikan/varhaiskasvatuspedagogiikan ja didaktiikan filosofia. saamelaisen lastentarhapedagogiikan/varhaiskasvatuspedagogiikan filosofialle on perustana saamelainen opetusmuoto, kieli, kulttuuri ja perinteinen osaaminen, jotka on sovellettu nykyaikaan.
- Aloittaa ja kehittää yhteinen saamelaisten opetusta projekti.

2.11 Kulttuuriperintö ja perinteinen tieto

Tavoite: Luoda saamelaisten yhteistä, pohjoismaista linjausta koskien saamelaisten kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon hallintaa, suojelua ja hyödyntämistä sekä suojelutarvetta ja tapoja.

Päätös:

1. Linjausten pohjalta tulee edistää saamelaisen kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon kestävää ja eettistä käyttöä, tehokasta suojelua sekä varmistaa, että saamelaiset pääsevät itse päättämään kulttuuriperintöä ja perinteistä tietoa koskevista asioista. Linjausten perusteella turvataan saamelaisten kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon tulevaisuus, kieli, perinteiset elinkeinot ja kulttuuri kokonaisuudessaan.

2. SPN yhdessä saamelaisyhteisön kanssa kartoittaa saamelaisten yhteisen kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon yhteisiä oikeusperiaatteita ja sääntöjä, suojan tilannetta nykyisten lakien ja kansainvälisten sopimusten mukaan ja perustaa kartoituksen perusteella saamelaisten yhteisen kulttuuriperinteen ja perinteisen tiedon hallinnointia. Hallinnoinnin järjestäminen edistää yhteistyötä ulkopuolisten toimijoiden kanssa, kun saamelaisten itsemääräämisoikeuden sisältö ja säännöt koskien kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon hyväksikäyttöä on pohjoismaisesti määritelty.
3. Kartoittaa Saamelaiskäräjien poliittisia näkemyksiä (siihen asti), jotka koskevat saamelaisten kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon itsehallintoa, suojelua ja hyödyntämistä.
4. Kartoittaa millaisissa kysymyksissä koskien saamelaisten kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon itsehallintoa, suojelua ja hyödyntämistä, Saamelaiskäräjillä löytyy jo yhteinen poliittinen näkemys.
5. Kartoittaa minkälaisille yhteisille poliittisille näkemyksille on erityisesti tarvetta, kun ottaa huomioon kulttuuriperintöä ja perinteistä tietoa koskevia projekteja, lainvalmistelua ja kansainvälisiä prosesseja. Tällä tarkoitetaan niihin kysymyksiin vastaamista, jotka nousevat niin tutkimus- ja muistakin projekteista, jotka käyttävät hyväksi kulttuuriperintöä ja perinteistä tietoa, erilaisia lainvalmisteluja kussakin maassa sekä kansainvälisillä foorumeilla (mm. WIPO, Unesco, CBD). Tavoitteena olisi, että Saamelaiskäräjillä kaikissa kolmessa valtiossa olisi samat näkemykset näistä asioista.
6. Sopia edellisten pohjalta yhteisestä näkemyksestä koskien kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon itsehallinnon sisältöä, suojelua ja hyväksi käykyä.
7. Kartoittaa strategiaa suojelulle ja perustaa hallintoelin saamelaiselle yhteiselle kulttuuriperinnölle ja perinteiselle tiedolle.
8. Koota ja muotoilla periaatteita hallinnointia varten kulttuuriperinnölle ja perinteiselle tiedolle.
9. Aloittaa kolmen vuoden projekti tavoitteiden toteuttamiseksi.
10. Organisoita tätä kolmen vuoden projektia:
 - Asettaa SPN:n johtama poliittinen ohjausryhmä, joka säännöllisesti kokoontuu ohjaamaan työtä. Ohjausryhmään tulee kutsua laajasti saamelaisia perinteen taitajia, elinkeinojen harjoittajia, kulttuuriperinteen asiantuntijoita ja muita saamelaistoimijoita, jotka edustavat laajasti saamelaisyhteisöjä.
 - Asettaa työ-/asiantuntijaryhmä, jota projektipäällikkö johtaa, ja mikä toteuttaa kyseistä kolmen vuoden projektia.

Projektissa on mahdollisuus käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita eri asiantuntija-aloilta (laki, ammatit).

2.12 Luonnonvarojen hyödyntäminen ja ympäristö

Tavoite: seurata erilaisia kansallisia ja kansainvälisiä prosesseja.

Toimenpiteet:

- Eri kansallisten ja kansainvälisten, saamelaisalueilla ja ylipäätään pohjoisilla alueilla tapahtuvien luonnonvarojen hyödyntämisprosessien valvonta.
- Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen artikla 8:n (j) tavoitteiden toteuttaminen Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa.

- Aktiivinen osallistuminen YK:n ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen (UNFCCC) mukaisesti järjestettäviin Osapuolten konferenssiin (Conference of the Parties (COP)), mukaan luettuna toiminta-alustan luominen alkuperäiskansoille ja paikallisille yhteisöille (Indigenous Peoples and Local Communities).

2.13 Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toimenpiteet kansainvälisissä yhteyksissä

Tavoite: Ihmisoikeuksia on vahvistettava siten, että alkuperäiskansat voisivat tosiasiallisesti päättää omasta kehityksestään.

Toimenpiteet:

- YK:n alkuperäiskansojen maailmankonferenssin (WCIP) päätösdokumentin seuranta, mihin muun muassa kuuluu tavoite saada alkuperäiskansojen vaaleilla valituille elimille oikeus osallistua YK-järjestelmän kokouksiin omana kapasiteettinaan.
- Osallistuminen asiaan kuuluville kansainvälisille foorumeille tarpeen mukaan, mikäli tälle toiminnalle on olemassa hallinnolliset ja taloudelliset resurssit (YK, EU ja muut).
- Aktiivinen osallistuminen niillä foorumeilla, joilla Saamelaisella parlamentaarisella neuvostolla on jo osallistujastatus:
 - Pohjoismaiden neuvoston vuosikokous (tarkkailijastatus) ja teemaistunto (kutsuttuna).
 - Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n (World Intellectual Property Organization), Geenivarojen, perinnetiedon ja perinteisten kulttuuri-ilmausten suojaa koskeva hallitusten välinen komitea GRTKF-IGC (tarkkailijastatus).
 - SCPAR (The Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region/Pysyvä arktisten alueiden parlamentaarikkomitea/Arktalaš parlamentariihkkáriid bistevaš lávdegoddi čoahkkimiidda (Pysyvä jäsen).
 - Arktiseen parlamentaarikkokonferenssiin (kutsuttuna).
 - Saamelaiskäräjien nimeämät edustajat osallistuvat Barentsin alueen yhteistyöhön (Alkuperäiskansojen työryhmä ja muut työryhmät, Barentsin euroarktinen neuvosto, Barentsin alueneuvosto ja -komitea).
 - Barentsin alkuperäiskansojen kongressi (kutsuttuna).
 - Barentsin parlamentaarikkokonferenssi (kutsuttuna).

2.14 Neuvottelukokoukset saamelaisneuvoston kanssa

Tavoite: Alkuperäiskansoja koskeviin kansainvälisiin kokouksiin osallistumisen koordinointi.

Toimenpiteet:

- Kokousten järjestäminen saamelaisneuvoston kanssa tarpeen mukaan

2.15 Saamelainen nuoriso – organisointi ja vaikuttaminen

Tavoite: Vahvistaa saamelaisnuorten osallistumista ja vaikuttamista.

SPN perusti nuorisopolitiikkaneuvoston vuonna 2011, joka käsittelee nuorisopolitiikan kysymyksiä ja toimii saamelaisnuorten yhteisenä äänenä saamelaisalueella ja kansainvälisesti.

Toimenpiteet:

- Yhteissaamelaisen nuorisokonferenssin järjestäminen joka toinen vuosi. Seuraava konferenssi järjestetään 2021.

- Nuorisopoliittinen neuvosto kutsutaan joko sen johtajan tai muun edustajan ominaisuudessa osallistumaan Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston täysistuntoon, ja hallituksen kokouksiin, missä heillä on mahdollisuus raportoida toiminnastaan.

2.16 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tavoite: Tasa-arvo sukupuolten välillä ja seksuaalivähemmistöjen yhdenvertaisuuden edistäminen.

Toimenpiteet:

- Tukea tehokkaammin näitä organisaatioita, jotka työskentelevät tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kanssa.
- Selvittää mahdollisuuksia järjestää kansainvälinen alkuperäiskansanaisten konferenssi Saamelaisalueella.

2.17 Terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut

Tavoite: Maan muun väestön kanssa tasavertaisten saamenkielisten terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen varmistaminen saamelaisille raja-alueilla.

Toimenpide:

- Suomen, Norjan ja Ruotsin välille pyritään saamaan yhteistyösopimus, jonka tavoitteena on aktiivisesti poistaa rajat ylittävän yhteistyön esteet, jotta saamelaisille voitaisiin tarjota tasavertaisia palveluja asiakaslähtöisesti.

2.18 Totuus- ja sovinto

Tavoite: Totuus- ja sovintokomission perustaminen Suomeen, Norjaan ja Ruotsiin.

Toimenpide:

- Totuus- ja sovintokomission töiden koordinointi.

2.19 Raportointi ja rahoitus

Hallitus raportoi Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston yleiskokoukselle toimintaohjelman edistymisestä.

Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toiminnan rahoitus tulee Saamelaiskäräjien omasta budjetista. Tämän toimintasuunnitelman toimenpiteiden toteuttamiseksi ei ole kohdennettu erityistä rahoitusta.